

Десетки са вече мемоарните издания на бивши лагеристи, преминали и оцелели в „Белене” – най-големият лагер за политически противници при комунизма. Малко обаче са тези, които са имали смелостта да опишат преживяното преди 10 ноември 1989 г.

Тази неделя в [електронната библиотека](#) на [desebg.com](#) ви представям точно един такъв спомен.

„Остров

Персин – търсене на българския дух”

са спомените за концлагера „Белене” на бившия лагерист

Цанко Луканов

(1915), които остават недовършени поради смъртта му през 1988 г. Неговите роднини решават да ги издадат посмъртно 27 години по-късно.

Цанко Луканов е роден в с. Осиковска Лъкавица, Ботевградско. Увлеча се от спорта – атлетика и футбол. През 1934 г. е репортер на в. „Левски”, а по-късно е редактор-уредник. След спирането на вестника през 1936 г. по финансови причини започва работа като спортен редактор във в. „Дневник”.

Той е един от българските лекоатлети, които пренасят олимпийския огън през територията на България на летните Олимпийски игри в Берлин и за зимните в Гармиш-Партенкирхен.

Отбива военната си служба като артилерист в 6-ти артилерийски полк. Сътрудничи на редица спортни вестници. След 1940 г. въвежда предаването на спортни събития по радиото – коментира футболни мачове, етапи от колоездачни обиколки и др.

Още веднъж за лагера „Белене”: Спомени на един лагерист, писани преди промените

Написано от Христо Христов
Неделя, 15 Ноември 2015 19:39

През 1942 г. основава собствено издателство „Роман”. Става автор на криминални романи под псевдонима Дон Лучио, като издава над 60, фиксирани в обем от 32 страници.

Става военен кореспондент и като такъв обикаля цяла Македония като защитава до края на живота си тезата за българския характер и произход на населението там. След Деветосептемврийския преврат през 1944 г. е привърженик на земеделците и е сътрудник на в. „Народно земеделско знаме”.

Изключен е от Съюза на журналистите. Първи започва да издава детски картонени игри, които сам съставя и редактира като „Обиколка на България”, „Не се сърди човече”, „Черен Петър” и др.

През 1949 г. е въдворен в лагера „Богданов дол”, Пернишко. В мината, където лагеристите са принудени да работят става срутване и той е един от затрупаните. Оцелява след инцидента, но с два счупени крака. Освободен е от лагера през октомври 1949 г.

Въпреки престоя в лагера не се отказва от политическа активност и става привърженик на земеделците опозиционери на Никола Петков. Записва право в Софийския университет, но е арестуван по обвинение в противодържавна дейност малко преди да завърши през месец май 1952 г.

Три месеца по-късно е осъден на 14 години затвор. Преминава през Софийския и Варненския затвор, лагера „Белене”, както и през затворите в Плевен и Пазарджик. Освободен е след 9 години през 1961 г. След това работи като технолог по печата в различни предприятия.

Близките му го описват като човек с несломим дух, който до края на живота си през 1988 г. остава привърженик на демокрацията и запален привърженик на футболния отбор „Левски”.

Още веднъж за лагера „Белене”: Спомени на един лагерист, писани преди промените

Написано от Христо Христов
Неделя, 15 Ноември 2015 19:39

„Бяхме облечени в износени граждански и селски дрехи, с ниско остригани глави и болшинството без шапки. Обути в кой каквито има собствени обувки, гуменки, дървени налъми и дървули. Между нас имаше и такива, които бяха с шарени затворнически дреги – оцелелите от Народния съд, които нямаха собствено облекло”. С тези думи Цанко Луканов описва пристигането на голяма затворническа група в селището Белене на брега на Дунав през пролетта на 1953 г.

„Всъщност ние бяхме една сбирщина от трета ръка заблудени опозиционери, останки от Народния съд, бивши военни и милиционери, кривнали линията комунисти, legionери и най-вече от тъй наречената категория „знаял не казал”, болшинството от които наистина не знаеха защо са тук”, пише в спомените си политическият затворник.

В тетрадки той още в затворите успява да натрупа записки за конспиративната дейност след 9 септември 1944 г., за стила и методите на образуване на ТКЗС и за „контрареволуционната” дейност на противници на БКП. Преди да бъдат прехвърлени на остров Персин, където през 1949 г. е създадена лагера „Белене”, охраната обаче щателно претърсва малкия личен багаж на арестантите и всякакви тетрадки, книги или хартия започват да се озовават във водите на Дунав.

„Отчаяно загледах как захвърчаха към водата моите книги и съкровени писания”, описва този момент затворникът. Той се опитва да задържи голяма тетрадка с подвързия, но старшината я издърпва от ръцете му и го запитва какво е това:

„Но още преди да отговаря, лейтенантът се намеси: - Загубен даскал! Тръгнал да търси българския дух по затворите. А, така ли? – рече старшината и с един замах хвърли тетрадката във водата. – Хайде заминавай ! На острова отсреща ще видиш какво представлява българския дух!”

И там, на остров Персин, на Втори обект в лагера „Белене” Цанков Луканов вижда точно това – българския дух:

„Видях го честен и наивен, потънал в мъки да се бори отчаяно за своето спасение и

Още веднъж за лагера „Белене”: Спомени на един лагерист, писани преди промените

Написано от Христо Христов
Неделя, 15 Ноември 2015 19:39

съществуване. Живях с него примитивна обстановка, работих заедно с него в условия, при които човек би завидял дори на някогашните египетски роби.”

Подробното животоописание на лагерната обстановка, на въдворените там, на ежедневието им, на страховете и надеждите им, е богатство, което Цанко Луканов е завещал на поколенията.

Спомените му са автентични, защото неговото влечение към писането е надделяло върху страха да попадне отново в затвора за подобен род писания по време на комунистическия режим. Те са още едно доказателство за непримиримия човешки дух на противниците на тоталитарния комунистически дух и цената, която са платили за мечтата си да бъдат свободни.

Цанко Луканов, „Остров Персин – търсене на българския дух”, изд. „Силует”, 2015 г., 259 страници.